

Handläggare
Sofia Forsberg
Telefon: 08-50824836

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd

Socialtjänstens handläggning av våld i nära relationer

Skrivelse från Liberalerna, Moderaterna, ersättaryttrande Centerpartiet med stöd av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar att lämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Susanne Leinsköld
Stadsdelsdirektör

Anna Mattsson
Avdelningschef

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden behandlar en skrivelse från Jan Jönsson med flera (L), Elisabeth Johnson med flera (M) och Erik Sihlberg (C). Författarna till skrivelsen efterfrågar en redogörelse avseende förvaltningens arbete med våld i nära relationer, vilka rutiner som tillämpas när förvaltningen får kännedom om att barn kan ha utsatts för våld i hemmet samt förvaltningens uppfattning om hur dessa frågor utvecklats och förvaltningens förmåga att möta upp behoven.

Tydliga och väl kända rutiner finns avseende hantering av ärenden där det finns misstanke om att barn har blivit utsatta för våld i hemmet. Skyndsamma bedömningar görs avseende barnets skydd och säkerhet. Förvaltningens uppfattning är att en ökad medvetenhet om våld och dess konsekvenser samt en delvis förändrad lagstiftning bidragit till att antalet ärenden avseende misstanke om att barn utsatts för våld har ökat.

Socialtjänsten
Skärholmens stadsdelsförvaltning

Bodholmsplan 2
Box 503
12726 Skärholmen
Telefon 08-50824836
Växel 08-50824000
sofia.a.forsberg@staockholm.se
stockholm.se

Relationsvårdsteamet (RVT) utreder och erbjuder insatser till såväl våldsutsatta som våldsutövare. Under 2018 kommer fyra lokala Relationsvårdscentrum etableras i Stockholm stad. RVC sydväst kommer att förläggas inom Skärholmen stadsdelsområde.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden beslutar att lämna detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Bakgrund

Skrivelsen Socialtjänstens handläggning av våld i nära relationer har inkommit till Skärholmens stadsdelsnämnd den 26 oktober 2017 från Jan Jönsson med flera (L), Elisabeth Johnson med flera (M) och Erik Sihlberg (C).

Ärendet

I skrivelsen hänvisas till en artikel i Skärholmen Direkt den 30 september 2017. Artikeln behandlar våld i nära relationer och enligt författarna till skrivelsen framkommer i artikeln att allt fler söker socialtjänstens hjälp för utsatthet för våld i nära relation (VINR). Vidare beskrivs att det våld som förövas tenderar att vara grövre och mer komplext. Till följd av den ökade ärendetillströmningen så beskrivs i artikeln att socialtjänsten inte maktar med att erbjuda erforderligt stöd till utsatta för VINR.

I skrivelsen beskrivs vidare en motsatt trend avseende polisanmälan gällande VINR, dessa anmälningar minskar. Skrivelsen hänvisar till att förändrade rutiner hos socialtjänsten i en grannkommun medfört att färre polisanmälningar görs när barn utsätts för våld i hemmet. Författarna till skrivelsen undrar om detta kan vara en förklaring till de minskade polisanmälningarna.

Avslutningsvis framhåller skrivelsens författare att socialtjänsten har ett stort ansvar vad gäller att skydda barn och kvinnor som utsätts för våld och önskar en redogörelse för de rutiner som socialtjänsten i Skärholmen tillämpar när misstanke finns om att ett barn utsätts för våld i hemmet. Vidare önskar författarna att förvaltningen redogör för sin syn på utvecklingen av VINR de senaste åren, orsaker till detta samt vilka åtgärder förvaltningen avser vidta för att säkra stöd och skydd för utsatta barn och familjer. I tillägg önskar författarna att förvaltningen ger sin syn på om polisen brukar orosanmäla i de fall där barn är i fara.

Jämställdhetsanalys

Bedömning av relevans

Då ärendet berör kvinnor och män, flickor och pojkar är jämställdhetsperspektivet relevant och därför ska en analys göras.

Beskrivning av villkor/nuläge

Barn som utsatts för eller upplevt våld i hemmet

Den könsmissiga fördelningen avseende berörda barn är relativt jämn med ett litet överskott avseende berörda pojkar. Förvaltningen kan därmed konstatera att det inte tycks råda en könsmissig skillnad avseende de barn som har föräldrar som får en insats för att de utövats våld i hemmet. Förvaltningen kan inte redogöra för den könsmissiga fördelningen avseende de föräldrar som fått insats. Ett mycket litet antal så kallade säkerhetsplaneringar har gjorts, samtliga dessa berör flickor. Numerären är så lågt att det är vanskligt att dra några slutsatser men det är av vikt att förvaltningen följer detta. Förvaltningen kan konstatera att det inte råder en anmärkningsvärd skillnad avseende kön utifrån hur många anmälningar som rör våld av det totala antalet anmälningar som inkommer till barn- och ungdomsenheten. Cirka en femtedel av det totala antalet anmälningar för pojkar handlar om att de utsatts för eller bevittnat våld, vad gäller flickor är siffran cirka en fjärdedel. Vad gäller frågan huruvida polisen gör orosanmälan då barn far illa så har det skett en ökning från 2016 till år 2017. Ökningen är procentuellt likartad vad gäller pojkar och flickor.

Förvaltningens arbete kring VINR

Förvaltningen kan konstatera att de personer som haft kontakt med RVT under 2017 till en övervägande del är kvinnor. Detsamma gäller den könsmissiga fördelningen avseende de utredningar som RVT genomfört under 2017. Vad gäller hur många personer som väljer att ha fortsatt kontakt med RVT efter avslutad utredning så sjunker andelen män ytterligare och andelen kvinnor är så hög som 93%. Dessvärre kan inte RVT redovisa hur fördelningen ser ut avseende vilka av männen respektive kvinnorna som är våldsutsatta och vilka som är våldsutövare men forskningen stöder att fler män än kvinnor utövar våld i nära relation. Förvaltningen kan vidare konstatera att så gott som samtliga ärenden som gått vidare till placering på skyddat boende handlar om kvinnor. Av de 50 barn som var medföljande till skyddat boende under 2017 så finns ingen fördelning på kön.

Beslutets konsekvenser

Barn som utsatts för eller upplevt våld i hemmet

Förvaltningen kan konstatera att bland de ärenden förvaltningen har haft kännedom om under 2017 så har fler pojkar än flickor varit våldsutsatta eller bevittnat våld i hemmet. Sannolikt finns det därtill ett stort mörkertal avseende denna grupp. Skillnaden i antal mellan flickor och pojkar är dock inte anmärkningsvärd. Vad gäller barn som utsatts för eller bevittnar våld och vad detta får för

konsekvenser för barnet så visar forskning att barnets ålder, kön, personlighet, våldets frekvens och om det finns vuxna i barnets närhet som barnet kan få skydd och stöd av inverkar. Det är också väl känt att symptom på våld inte alltid kommer direkt utan kan ha efterdröjande effekt. Barn har också olika strategier att hantera våld. Förvaltningen ser en styrka i att det finns ett flertal olika insatser att tillgå för målgruppen och att insatsen matchas rätt. En noterbar reflektion är att inga säkerhetsplaneringar gjorts för pojkar trots att de på totalen var fler, numerären säkerhetsplaneringar är dock låg vilket kan vara en slump. Vidare vore det sannolikt av värde att följa den könsmässiga fördelningen på de föräldrar som får insatser för att ha utövat våld i hemmet. Det är avslutningsvis av värde att följa utvecklingen av andelen flickor respektive pojkar där anmälningarna som kommer till förvaltningen handlar om våld, detta så att den skillnad som redan finns inte växer då detta kan påkalla att förvaltningen behöver utforma andra typer av insatser.

Förvaltningens arbete kring VINR

RVT konstaterar att en förklaring till att teamet huvudsakligen har kontakt med kvinnor är att kvinnor i högre utsträckning än män är våldsutsatta och att en våldsutsatthet medför en högre benägenhet att söka stöd och hjälp än om en person utövar våld. Det finns utmaningar med att nå våldsutövarna med frivilliga insatser. Utmaningen är dock angelägen då det är av stor vikt att hjälpa dessa personer att bryta ett destruktivt beteende. Det finns annars en risk att våldsutövaren fortsätter sitt beteende i nya relationer. Socialtjänsten behöver därmed arbeta både proaktivt och reaktivt med VINR. Aktuell forskning inom VINR visar också att det är av stor vikt att barn som bevittnat våld får adekvat stöd så att de inte riskerar att utveckla olika typer av destruktiva beteende i framtiden. En av de starkaste skyddsfaktorerna för barn som är medföljande till skyddat boende är att deras förskole- och skolgång bibehålls i högsta grad. Styrka av denna skyddsfaktor har medfört att vissa skyddade boenden i Norge har egna klassrum för att förenkla studier för medföljande barn.

En utmaning är vidare att det finns få, om ens något skyddat boende för män. Det medför att socialtjänsten kan tvingas att placera män med skyddsbehov på exempelvis hotell istället för på ett skyddat boende. Detta gäller både män som utsätts för våld och män som lever i en hederskontext där hotbilden ofta är omfattande. En annan utmaning är när den våldsutsatta har ytterligare svårigheter än våldsutsattheten som till exempel ett pågående missbruk. Även här finns ett mycket begränsat utbud av skyddade boenden trots att det är mycket vanligt med olika typer av våld i nära relationer där offer

och förövare är missbrukare. Ytterligare en utmaning är när den våldsutsatta har någon typ av husdjur. Dessa får sällan följa med till skyddade boenden vilket kan medföra att den utsatta väljer att stanna kvar i den destruktiva relationen och riskerar att utsättas för än mer våld.

Åtgärder

Det pågår ett arbete med att utveckla Sociala system i Stockholm stad. Sannolikt så kommer det medföra förbättrade möjligheter att kunna åskådliggöra statistik så som den rörande barn som bevittnat eller utsatts för våld i hemmet och huruvida det finns skillnader som kan härledas till kön. Då barn hanterar våld på olika sätt bland annat beroende på kön så kan det också vara värdefullt att följa barnen över tid i syfte att se om de insatser som tillsätts av Socialtjänsten ger önskad effekt eller ej.

I dagsläget behöver en stor del statistik följas genom så kallad ”pinning”, en helt manuell räkning som både är tidsödande och medför risk för fel. Därtill ser förvaltningen ytterligare en utmaning i och med att GDPR införs (den nya personuppgiftslagen)

Det vore sannolikt värdefullt att utveckla arbetet med att nå fler män genom förvaltningens RVT, både avseende våldsutsatthet och våldsutövande. Det kan finnas anledning att reflektera över det låga numerär avseende män som har kontakt med, utreds och tar emot samtalsstöd via RVT. Verksamheten behöver utveckla ytterligare arbetsmetoder samt informera om verksamheten på ytterligare andra samverkansytor än de redan befintliga. Förvaltningen kan konstatera att det finns oönskade skillnader beroende på kön avseende de insatser som är möjliga att erbjuda våldsutsatta så som skyddat boende. Det är av vikt att förvaltningen lyfter dessa frågor så att den enskildes kön inte påverkar vilken insats som är möjlig.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för socialtjänst.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Barn som utsatts för eller upplevt våld i hemmet

Förvaltningen har tydliga, och av medarbetarna väl kända, rutiner när det inkommer uppgifter gällande misstankar om att ett barn utsatts för våld i nära relation. Den första åtgärd som görs är en så kallad skyddsbedömning. Den åtgärden görs skyndsamt (inom 24 timmar) från det att uppgifterna inkommit. Vad gäller huruvida polisanmälan görs så sker individuella bedömningar i varje enskilt

fall. I de fall en anmälan inte görs kan det huvudsakligen bero på två saker:

- att uppgiften i anmälan är mycket diffus och/eller av mycket ringa art. Samråd sker också i dessa fall med Barnahus som besitter stor kompetens och bemannas av ett multikompetent team.
- att föräldrarna är hjälpsökande, har insikt om sina problem och är väl motiverade till att ta emot insatser. Därtill får inte det våld som förekommit betecknas som grovt.

Förvaltningen tillsätter insatser i ett mycket tidigt skede, ofta redan under utredningstiden, ibland redan så tidigt som i mottagningskedet. I de fall våldet bedöms som grovt görs en säkerhetsplanering för barnet alternativt så placeras barnet i jourhem. En säkerhetsplanering innebär att föräldrar och privat nätverk får i uppdrag att tillsammans med socialtjänsten göra en detaljerad planering av barnets vardag med syftet att skydda barnet från faror. Barnet ska alltid involveras i säkerhetsplaneringen för att få information och få möjlighet att uttrycka sina önskningar och beskriva sin situation. En säkerhetsplanering används som metod och insats i högriskärenden där socialtjänsten bedömt att det finns påtaglig risk för barnet så att vård enligt LVU behöver övervägas. Genom att involvera och engagera barnet och hans privata och professionella nätverk så ökar tryggheten för barnet. Genom att arbeta processinriktat kan socialtjänsten förhoppningsvis till slut lämna över ansvaret för barnet till föräldrar och nätverk. Metoden för säkerhetsplanering utmanar föräldrars integritet då nätverket starkt involveras (och tar över för en period). Socialtjänsten ska ha full insyn och sekretess mot nätverket ska brytas, det måste föräldrarna ha samtyckt till.

Ett flertal andra insatser kan erbjudas genom förvaltningens egen Resursenhet. Detta förutsätter att våldet bedömts som av lindrigare art. En insats som kan erbjudas föräldrarna är så kallade Fem-samtal. I dessa samtal behandlas våldets olika konsekvenser och hur föräldrarna kan hantera svåra situationer med sina barn på ett konstruktivt sätt utan våld. Andra insatser som kan bli aktuella är familjebehandling, Tryggare barn eller Trappan-samtal.

Förvaltningens uppfattning är att orsakerna till att antalet ärenden där barn misstänks utsatts för våld har ökat främst är två:

- det har skett lagändringar avseende barn som utsatts för våld. Nya föreskrifter trädde i kraft 2014 avseende stärkt skydd för våldsutsatta barn. Föreskrifterna innebär att socialnämnden utan dröjsmål måste starta utredning när det inkommer anmälan om barn som misstänks ha utsatts för våld eller har bevittnat våld. I klartext betyder det att det *alltid* måste inledas utredning. Det räcker inte att stanna vid förhandsbedömning, om man t ex bedömde att våldet var ringa. Detta är en av orsakerna till att ärendena har ökat.
- den generella kunskapen om våld har ökat i samhället liksom medvetenheten och benägenheten att anmäla

Vad gäller skrivelsens fråga om polisen gör orosanmälan då barn är i fara så är den något komplex att besvara. Under 2016 inkom totalt 526 orosanmälningar från polisen fördelat på 332 pojkar och 194 flickor. Under 2017 har antalet inkomna anmälningar ökat och uppgår nu till 775 anmälningar fördelat på 484 pojkar och 291 flickor. Dessa siffror redovisar det totala antalet orosanmälningar och omfattar då såväl barn som utsatts för våld, bevittnat våld, har ett riskfyllt eget beteende och annat som kan föranleda anmälan från polisen. Därtill är det svårt för förvaltningen att bedöma om det finns ytterligare ärenden hos polisen som borde orosansmälts.

Förvaltningens arbete kring VINR

Förvaltningens Relationsvårdsteam (RVT) kan bekräfta den utveckling av VINR som beskrivs i artikeln i Skärholmen Direkt. Genom de samtal som RVT:s medarbetare har i sitt dagliga arbete med våldsutsatta och våldsutövare så framkommer att våldet förvärrats och blivit än mer komplext. Med det avses att det i högre grad förekommer flera olika typer av våld i samma ärende så som till exempel fysiskt våld i kombination med ekonomiskt våld (som att förövaren tagit lån eller krediter i den utsattas namn utan dennas vetskap vilket, om skulderna gått till Kronofogden, i framtiden kan försvåra etablering på bostadsmarknaden). Därtill har RVT noterat en ökning av antal ärenden där tillhygge används så som exempelvis kniv. RVT motsätter sig den information som vidare förmedlas i artikeln där det beskrivs att socialtjänsten inte hinner hjälpa alla som utsätts för VINR. Ansvarig enhetschef lyfter att inget ärende som aktualiserats på RVT har blivit obehandlat med hänvisning till bristande resurser eller hög arbetsbelastning.

RVT uppdrag omfattar utöver att utreda och stödja våldsutsatta och våldsutövare även att arbeta förebyggande och uppsökande. Dessa uppdrag handlar om att aktivt informera om verksamheten till exempelvis Barnmorskemottagningar, Barnavårdscentraler och Elevhälsoteam samt att regelbundet genomföra utbildningar om våld både internt och externt. RVT har ett väl beprövat och utarbetat arbetssätt, den så kallade Skärholmsmodellen som innebär att teamet utreder och ger stöd och bistånd utifrån den enskildes behov. Exempel på det stöd som erbjuds är krisstöd, ett begränsat antal bearbetande samtal, praktisk vägledning och råd samt vidare förankring för fortsatt stöd till exempel till kris- och traumaenheter inom Landstinget. RVT:s arbete har fått flera kvitton på sin goda kvalitet bland annat genom att de vann Kvinnofridspriset i Operation Kvinnofrid/Länsstyrelsen 2016 och fick ett hedersomnämmande i Stockholms stads Kvalitetsutmärkelse 2015.

Planer för arbetet med VINR under 2018

Frågan om VINR är en prioriterad fråga i Stockholm stad. För att säkerställa ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta, och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder kommer Stockholms stad att under 2018 inrätta fyra Relationsvåldscentrum (RVC) som ska erbjuda stöd till såväl våldsutsatta som våldsutövare. Ett av dessa Relationsvåldsteam, Stockholm sydväst, kommer att placeras i Skärholmens stadsdelsområde. Utöver Skärholmen ingår stadsdelarna Hägersten-Liljeholmen och Älvsjö. Vid det kommande RVC kommer våldsutsatta och våldsutövare kunna erbjudas delar av det som redan erbjuds inom RVT Skärholmen men stödet kommer också att utökas och förstärkas:

- Krissamtal under pågående polisutredning
- Motiverande och stödjande samtal i samband med polisanmälan eller förhör
- Rådgivning via telefon
- Praktisk hjälp och information om juridiska och mänskliga rättigheter
- Medföljning till exempelvis tingsrätten och/eller socialtjänsten
- Information om rättsprocessen
- Stöd inför, under och efter eventuell rättegång
- Få ökad förståelse för våldet och dess konsekvenser
- Få möjlighet att efter avslutad rättsprocess slussas vidare för fortsatt stöd

RVC ska präglas av ett tydligt barnperspektiv, ha ett särskilt uppdrag att erbjuda stöd till våldsutsatta män och transpersoner

samt ha medarbetare med god kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck.

Genom förvaltningens jämställdhetsanalys har flera lämpliga åtgärder och utvecklingsområden kunnat formuleras och uppmärksammas.

- Förvaltningen följer med stort intresse utvecklingsarbetet av sociala system som sannolikt kommer ge utökade möjligheter att ge underlag för utvärdering och uppföljning av insatser genom statistik.
- Förvaltningens RVT behöver utveckla arbetet för att nå fler män oavsett dessa är våldsutövande eller våldsutsatta.
- Förvaltningen behöver därtill lyfta frågan om avsaknaden av skyddade boende för män då kön inte får ha en avgörande betydelse på den insats som blir möjlig att erbjuda.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden beslutar att lämna detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Bilagor

1. Utdrag ur sammanträdesprotokoll från Skärholmens stadsdelsnämnd dnr 10/2017-10-26, sid 76-78
2. Skrivelse Socialtjänstens handläggning av våld i nära relationer